

İÇ KONTROL SİSTEMİ

İç Kontrolün belli bir tanımını yapmadan önce kontrol kavramının ne olduğunu bilmek faydalı olacaktır. Kontrol; birimin hedeflerine ulaşmasını tehdit eden ve edebilecek hususlara ilişkin alınan ve alınabilecek önlemlerdir. Bu tanım kontrolün risk odaklı yaklaşımıyla ilgilidir.

Kontrolün daha iyi anlaşılması için öncelikle hedef ve risk kavramının bilinmesinde fayda vardır. Hedef; ulaşılmak istenen durum varılmak istenen konumdur. Örneğin, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2015 yılı sonu itibariyle belediye nüfusunun en az %77 sine atık su arıtma hizmeti sunmaktadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın "2017 sonuna kadar belediye nüfusunun en az %85 ine atık su arıtma hizmeti verilecektir" şeklinde bir hedefi bulunmaktadır. Kaynakların etkin ve verimli kullanılması halinde bu hedefi gerçekleştirmek mümkündür. Bununla birlikte, unutmamalıyız ki gerçekçi hedefler belirlemek o hedefe ulaşabilmenin altın kuralıdır.

*Hedefi olmayan gemiye
hiçbir rüzgar yardım
edemez. Montaigne*

Risk; amaç ve hedeflere ulaşmayı engelleyebilecek bir olayın ortaya çıkma ihtimalidir. Birimler; personel eksikliği, ödenek yetersizliği, teknolojik altyapının yeterli olmaması, işin zamanında tamamlanamaması ve hatalı sonuçlandırılması gibi risklere maruz kalabilmektedir. Bunun gibi birçok risklerle karşı karşıya olan idareler kaynaklarını kullanırken hedeflerini gerçekleştirebilmesi için belirli tedbirler almak zorundadır. Örneğin, birimler gelen evraklarını kaydetmek ve veri kaybını en aza indirmek amacıyla yazılım geliştirebilirler. Bunun gibi tedbirler(kontrol) risklerin etki ve olasılıklarını azaltmak veya yok etmek amacıyla geliştirilirler.

*Risklere karşı
kendinizi
savunun!*

İç Kontrol Sistemi Nedir?

İç Kontrol, birimlerin kendi organizasyon yapıları içerisinde aksaklıkları gidermeye yönelik oluşturdukları sistemdir. Hedefleri engelleyebilecek tehditlere karşı idarenin uyguladığı kontrol bütünüdür. Hata, usulsüzlük ve yolsuzlukların oluşmamasını sağlayarak hedeflerimize ulaşmamızda yardımcı olacak tedbirlerdir. Daha birçok teknik tanımlanabilecek iç kontrol, birimin iç işleyişinin düzgünleştirilmesi çabasıdır ve çalışma ortamını düzenler.

Her idare belli bir şekilde bilinçli veya bilinçsiz olarak belirli kontroller uygulamaktadır. İç kontrol sistemi idarelerde var olan bu tür kontrolleri disipline etme uygulamasıdır. Belirli kontrol demetleri oluşturularak var olan kontrollerin eksikliklerini tespit eder ve yeni kontroller geliştirilerek aksaklıklar giderilir. Ya da gereksiz

kontrolleri tespit ederek o kontrol için ayrılan kaynağı diğer faaliyetlerinde kullanmasını sağlar.

Panik yok! İç kontrol zaten var.

Örneğin, küçük bir birimin kendi dosya raflarında saklayabileceği basit nitelikte dosyaları için o birimin; kriptolu, üst düzey alarm ve kamera sistemlerini kullanıldığı arşiv odaları kurdurması gereksiz bir kontroldür. Bunun yerine bu odalar için kullanılacak kaynağı hassas görev niteliğindeki ihale dosyalarının saklanacağı bir birimde kullanmak daha sağlıklı olacaktır. Ya da bu sistem satın alınmamış ise finansman kaynağını, birimin veya Bakanlığın başka bir biriminin alternatif faaliyetlerinde ortaya çıkması muhtemel sorunların çözümü için kullanması daha uygun olacaktır.

İç kontrol; bir kurumun yönetimi ve personeli tarafından hayata geçirilen tamamlayıcı bir süreç olup, belirli amaçları gerçekleştirmek suretiyle; kurumun misyonunu başarması için riskleri göğüslemek ve makul bir güvence sağlamak üzere tasarlanmıştır.

İç Kontrol Sisteminin Faydaları

Kaynakların etkili bir şekilde yönetilmesini sağlar.

Varlıkların korunması konusunda güvence verir.

Kamu idarelerinin kanunlara uygun olarak faaliyet göstermesini sağlar.

Karar oluşturmak ve izlemek için güvenilir bilgi edinilmesini sağlar.

Hesap verme mekanizmasını güçlendirir.

İç Kontrol Standartları

Standart, bir şeyi yapmak için kararlaştırılan yoldur. Standartlar, keyfi uygulamaların önüne geçmek, aynı olaylara karşı belli bir tutum sergilemek kaydıyla oluşturulan ilkelerdir. İdareler faaliyetlerini mevzuatlar çerçevesinde standart hale getirmeye çalışarak faydasız ve keyfi uygulamaların önüne geçmeyi hedeflerler.

İç kontrol sistemini bir idareye etkin bir şekilde yerleştirmenin yolu iç kontrole ilişkin standartlar belirlemektir. Bu standartlar idarelerin hedef ve misyonlarını gerçekleştirmesine yönelik makul güvence sağlamak amacıyla tasarlanmışlardır.

İç kontrol standartlarıyla alakalı uluslararası literatürde en iyi bilinen model COSO standartlarıdır ve Maliye Bakanlığınca bu standartlar esas alınarak kamu idareleri için Kamu İç Kontrol Standartları belirlenmiştir.

Kamu İç Kontrol Standartları 5 bileşen 18 standart 79 genel şarttan oluşmaktadır.

Yukarıda yer alan 5 bileşenden bazılarına örnek verelim. İç kontrol sistemini oluştururken ilk önce birimizin organizasyon yapısına uygun çalışma ortamı geliştirmeliyiz. Bu husus kontrol ortamına ilişkin standartlarımızla ilgilidir. Öncelikle yönetici ve personel davranışlarının etik olmasına dikkat edilmeli, kurumun misyonu ve teşkilat şeması oluşturulmalı, personelin görev tanımları yapılmalı, hassas görevler belirlenmeli, personel yeterliliği, görev dağılımı ve yetki devri koşulları oluşturulmalıdır.

İç kontrol aynı zamanda bir ahlak felsefesidir.

Ayrıca, bu standartların nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin genel şartlar mevcuttur. Örneğin, Kontrol ortamının yetki devri standardında “İş akış süreçlerindeki imza ve onay mercileri belirlenmeli ve personele duyurulmalıdır.” denilmek suretiyle bir şart sunulmuştur. Kamu iç kontrol standartlarında bunun gibi 79 şart daha bulunmaktadır.

Burada üzerinde durulması gereken en önemli hususlardan biri ise iç kontrol sisteminin risk yönetimiyle iç içe olmasıdır ve iç kontrolün en önemli unsuru riskleri belirleyip, yönetmektir. Risk yönetiminin uygulanmadığı

bir iç kontrol sisteminden hedeflenen sonuçlar alınamayacaktır.

*Risklerinizi
belirleyin!*

Bu standart ve genel şartlar bize iç kontrol sistemini kurmak için neler yapmamız gerektiğini gösterir. Her şartı sağladıkça iç kontrol sistemini daha etkin kurmuş olduğumuzun teminatını sunarız ve bu güvence sonucunda hedeflerimize ulaşmamızın önündeki riskleri en aza indirgemiş oluruz.

İç Kontrol Eylem Planı

Standartlar ve genel şartlar tüm kamu kurum ve kuruluşlarınca bilinmektedir. Ancak bu şartları sağlamak için belirli faaliyetlerde bulunmamız gerekmektedir. Her birim kendisine has bir tavırla bu şartları yerine getirmek için bir takım eylemler gerçekleştirmektedir. Bu eylemleri toplayarak her idare Eylem Planları oluşturmaktadır.

Örneğin, Bilgi ve iletişim standardının “İdarelerde, yatay ve dikey iç iletişim ile dış iletişimi kapsayan etkili ve sürekli bir bilgi ve iletişim sistemi olmalıdır” şeklinde bir genel şartı mevcuttur. Bu genel şarta ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2016 Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planında “Bakanlık portalı oluşturulacak ve portal kapsamında anlık mesajlaşma alt yapısı ve açık forum ortamı oluşturulacaktır.” şeklinde bir eylem öngörülmüştür. İdare bu eylem ile genel şarttaki yatay iletişimi sağlama

koşulunu yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu şekilde bir veya daha fazla eylem ile her standart koşulu yerine getirilmeye çalışılmaktadır.

Bu sebeple, Bakanlığımız 2016 Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Eylem Planını hazırlamış ve kamuoyuna duyurmuştur.

Rol ve Sorumluluk

İç kontrol sisteminin kurulmasında kimlerin rol alacağı önemli bir husustur. İç kontrol sistemi üst yönetimin emir ve talimatları çerçevesinde oluşturulacaktır. Ancak, emir ve talimatlar sonucunda iç kontrolü oluşturma, uygulama ve üst yöneticiye hesap verme görevi harcama birimlerindedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus iç kontrol sistemini her birimin kendisinin oluşturacağıdır.

İç kontrol aynı zamanda “yönetim kontrolü” olarak da adlandırılmaktadır. İç kontrol, yöneticilerin kurumun amaçlarını süreklilik temelinde gerçekleştirmelerine yardımcı olmak üzere alt yapının bir parçası olarak inşa edilen bir yönetim kontrolüdür. Görüldüğü üzere, her birim iç kontrol sistemini kendisi oluşturacak ve çalışma ortamını iç kontrole uygun bir biçimde tasarlayacaktır.

İç kontrol sistemiyle ilgili danışmanlık, rehberlik ve koordinasyon görevi Strateji Geliştirme Başkanlıklarına

verilmiştir. İç kontrol sisteminde denetim ve raporlama görevi ise İç Denetçilere verilmiştir.

Her yönetici iç kontrol sisteminin oluşturulmasından sorumludur.

Örneğin, Bakanlığımız birimi Personel Daire Başkanlığı içerisinde iç kontrol sistemi bu birimizde oluşturulacaktır. Daire başkanı etkili bir iç kontrol sistemi oluşturmak, uygulamasını sağlamak ve izlemek, zayıf yönlerini geliştirmekle sorumludur. Her Harcama birimi iç kontrol sistemini geliştirecek ve daha sonra eksikliklerinin tamamlanması konusunda diğer sorumlu birimlerden destek talep edebilecektir.